

UCHWAŁA

Dnia 19 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z wniosku Komendanta Miejskiego Policji w O.
przy uczestnictwie H. L., Prokuratora Prokuratury Krajowej Henryki Gajdy-Kwapień
oraz Rzecznika Praw Obywatelskich
o uznanie za osobę stwarzającą zagrożenie,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 19 października 2018 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w (...)
postanowieniem z dnia 11 maja 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

"Czy wskazany w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z dnia 7 stycznia 2014 r.), wymóg orzekania na rozprawie w składzie trzech sędziów zawodowych, z obowiązkowym udziałem prokuratora i pełnomocnika, stosuje się także do orzekania w trybie art. 21 tej ustawy?"

podjął uchwałę:

O umieszczeniu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym osoby, wobec której zastosowano nadzór prewencyjny, sąd orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych po przeprowadzeniu rozprawy z obowiązkowym udziałem prokuratora i pełnomocnika tej osoby (art. 21 ust. 1 lub

2 oraz art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, Dz.U. z 2014 r., poz. 24 ze zm.).

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2017 r., sygn. akt XV Ns (...), Sąd Okręgowy w G. uznał uczestnika postępowania H. L. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r., poz. 24 ze zm., dalej jako: „u.p.o.z.p.” lub „ustawa”) i orzekł o zastosowaniu wobec niego nadzoru prewencyjnego, zobowiązując go do poddania się postępowaniu terapeutycznemu w postaci ambulatoryjnego leczenia przeciwalkoholowego i seksuologicznego w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej (...) w O.

Postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację od postanowienia z dnia 6 czerwca 2017 r.

Z uwagi na niestosowanie się H. L. do obowiązków nałożonych na niego w postanowieniu z dnia 6 czerwca 2017 r., Komendant Miejski Policji w O. wniósł o umieszczenie uczestnika postępowania w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym (dalej jako: „Ośrodek”).

Uczestnik postępowania nie zajął jasnego stanowiska w kwestii wniosku, stwierdzając jedynie, że „nie ma wyjścia”. Jego pełnomocnik, zawiadomiony o terminie rozprawy, nie stawiał się na nią i nie zajął stanowiska w przedmiocie wniosku. Prokurator Okręgowy w O. wniósł o uwzględnienie wniosku.

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2018 r. wydanym po przeprowadzeniu rozprawy Sąd Okręgowy w O. w składzie jednego sędziego orzekł o tym, aby umieścić uczestnika postępowania H. L. w Ośrodku.

Apelację od postanowienia z dnia 15 stycznia 2018 r. wniósł pełnomocnik uczestnika postępowania H. L.

Sąd Apelacyjny w (...), rozpoznając apelację, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz, występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 ust. 3 u.p.o.z.p., postępowanie sądowe wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, toczy się według stosowanych odpowiednio przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym ze zmianami, które wynikają z ustawy. Zmiany takie wynikają z przepisów ogólnych ustawy (art. 2 ust. 1-4 u.p.o.z.p.), przepisów zamieszczonych w rozdziale trzecim ustawy (art. 9-21 u.p.o.z.p.) i przepisów znajdujących się w jej pozostałych rozdziałach (art. 24, art. 30, art. 32 i art. 47-48 u.p.o.z.p.).

Zasadnicza część postanowień ustawy o charakterze szczególnym wobec przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym została przez ustawodawcę zawarta w rozdziale trzecim, opatrzonym tytułem „Postępowanie przed sądem”. Przepisy te normują postępowanie sądowe, w którym sąd rozstrzyga o wniosku w kwestii uznania osoby, której dotyczy wniosek, za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 u.p.o.z.p., oraz określa rodzaj środka, który ma być wobec tej osoby zastosowany (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., I CSK 821/14, nie publ.). Przewidziano w nich nie tylko możliwość orzeczenia o uznaniu osoby, której dotyczy wniosek, za stwarzającą zagrożenie i zastosowaniu w związku z tym wobec niej środka w postaci nadzoru prewencyjnego albo umieszczenia w Ośrodku, bądź o uznaniu osoby, której dotyczy wniosek, za osobę niestwarzającą zagrożenia (art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p.), lecz także ewentualność późniejszego orzeczenia o umieszczeniu osoby uznanej za stwarzającą zagrożenie w Ośrodku, jeżeli wcześniej zastosowano wobec niej nadzór prewencyjny, a osoba ta uchyla się od obowiązku poddania się postępowaniu terapeutycznemu lub od obowiązków wynikających ze sprawowanego nad nią nadzoru prewencyjnego (art. 21 ust. 1 u.p.o.z.p.), bądź zachodzą - określone w art. 14 ust. 3 u.p.o.z.p. - okoliczności uzasadniające umieszczenie jej w Ośrodku (art. 21 ust. 2 u.p.o.z.p.).

Zgodnie z art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p., po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje postanowienie o uznaniu osoby za stwarzającą zagrożenie i zastosowaniu wobec niej nadzoru prewencyjnego albo o umieszczeniu jej w Ośrodku bądź postanowienie o uznaniu, że osoba, której dotyczy wniosek, nie jest osobą stwarzającą zagrożenie; sąd orzeka na rozprawie w składzie trzech sędziów zawodowych; udział prokuratora i pełnomocnika jest obowiązkowy.

Wskazany przepis dotyczy bezpośrednio pierwszej z wyodrębnionych sytuacji, tj. wypadku, w którym sąd orzeka o uznaniu osoby, której dotyczy wniosek, za stwarzającą zagrożenie i zastosowaniu w związku z tym wobec niej środka w postaci nadzoru prewencyjnego albo umieszczeniu w Ośrodku, względnie o uznaniu tej osoby za osobę niestwarzającą zagrożenia. Nie powtórzono zaś - w odpowiednim zakresie - jego treści oraz nie odesłano do niego w odniesieniu do drugiej sytuacji, tj. wypadku, w którym sąd orzeka o umieszczeniu w Ośrodku osoby uznanej za stwarzającą zagrożenie, wobec której wcześniej zastosowano nadzór prewencyjny (art. 21 ust. 1 lub 2 u.p.o.z.p.).

Niemniej należy przyjąć, że także w sytuacji, której dotyczą art. 21 ust. 1 lub 2 u.p.o.z.p., stosuje się reguły wynikające z art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p., tj., że również w tej sytuacji o umieszczeniu w Ośrodku osoby, wobec której wcześniej zastosowano nadzór prewencyjny, sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy w składzie trzech sędziów zawodowych z obowiązkowym udziałem prokuratora oraz pełnomocnika tej osoby.

Sytuacja, w której sąd rozstrzyga w przedmiocie uznania danej osoby za stwarzającą zagrożenie i stosuje wobec niej określony rodzaj środka (art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p.), oraz sytuacja, w której wcześniej zastosowany wobec takiej osoby nadzór prewencyjny zostaje zastąpiony środkiem w postaci umieszczenia jej w Ośrodku (art. 21 ust. 1 i 2 u.p.o.z.p.), są uregulowane w tym samym - trzecim - rozdziale ustawy. Nie przesądzając w tym miejscu problemu zasadności stosowania art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p. także w innych sytuacjach uregulowanych w ustawie (uchylenie nadzoru prewencyjnego - art. 24 u.p.o.z.p., wypisanie z Ośrodka - art. 32 ust. 1 i art. 47-48 u.p.o.z.p.), należy stwierdzić, że z pewnością zamieszczenie w tym samym rozdziale regulacji orzekania w przedmiocie uznania

danej osoby za stwarzającą zagrożenie i zastosowania wobec niej określonego rodzaju środka (art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p.) oraz regulacji orzekania o zastąpieniu wcześniej zastosowanego wobec tej osoby nadzoru prewencyjnego środkiem w postaci umieszczenia jej w Ośrodku (art. 21 ust. 1 i 2 u.p.o.z.p.) zdecydowanie przemawia za tym, aby regulacje dotyczące pierwszej z tych sytuacji stosować także w odniesieniu do drugiej z tych sytuacji, jeśli nie jest ona samodzielnie w pełni unormowana. Jest tak tym bardziej, że uregulowana w art. 21 ust. 1 i 2 u.p.o.z.p. sytuacja, w której następuje zastąpienie nadzoru prewencyjnego środkiem w postaci umieszczenia w Ośrodku osoby uznanej za stwarzającą zagrożenie, stanowi dopełnienie konstrukcji całości postępowania sądowego wobec osoby stwarzającej zagrożenie. Dopełnienie to ma służyć zastosowaniu wobec osoby stwarzającej zagrożenie sankcji za to, że nie realizowała ona swoich obowiązków w ramach nadzoru prewencyjnego (art. 21 ust. 1 u.p.o.z.p.), względnie dostosowaniu wcześniejszego orzeczenia o zastosowanym wobec niej środku do okoliczności (art. 21 ust. 2 u.p.o.z.p.).

Istotny jest także wzgląd na okoliczność, że sytuacja, w której sąd rozstrzyga w przedmiocie uznania danej osoby za stwarzającą zagrożenie i stosuje wobec niej określony rodzaj środka (art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p.), oraz sytuacja, w której wcześniej zastosowany wobec takiej osoby nadzór prewencyjny ma być zastąpiony środkiem w postaci umieszczenia jej w Ośrodku (art. 21 ust. 1 i 2 u.p.o.z.p.), zakładają wprost ewentualność zastosowania wobec danej osoby środka o charakterze izolacyjnym, który stanowi najdalej idącą oraz najbardziej dotkliwą ingerencję w wolność osobistą tej osoby. Niezależnie od tego, czy środek ten zostaje zastosowany od razu w wyniku wniosku złożonego przez dyrektora zakładu karnego w celu uznania osoby za stwarzającą zagrożenie (art. 9 u.p.o.z.p.), czy też następnie, tj. po wcześniejszym orzeczeniu nadzoru prewencyjnego, na wniosek komendanta Policji sprawującego ten nadzór albo z urzędu (art. 21 ust. 1 i 2 u.p.o.z.p.), jego charakter jest taki sam, a rozstrzygnięcie o jego zastosowaniu wymaga zachowania tych samych minimalnych gwarancji procesowych (por. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 listopada 2016 r., K 6/14, OTK-A 2016, poz. 98). Nie ma wobec tego podstaw do tego, aby w obu tych wypadkach

stosować odmienny poziom gwarancji procesowych (rozprawa, skład sądu, udział prokuratora i pełnomocnika).

Stosowanie w sytuacji, której dotyczą art. 21 ust. 1 lub 2 u.p.o.z.p., przepisu art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p., powoduje, że nie ma wtedy podstaw do sięgania - zgodnie z art. 2 ust. 3 u.p.o.z.p. - do przepisów kodeksu postępowania cywilnego dotyczących postępowania nieprocesowego, w tym art. 514 § 1 i art. 47 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.

jw